

## Motion till riksdagen 2005/06: MJ585

av Åsa Torstensson och Jan Andersson (c)

# Fiske

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om yrkesfiskets roll som näringsgren och skapande av jobb och företagande direkt och indirekt i andra näringar som är starkt beroende av ett svenskt yrkesfiske.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om yrkesfiskets roll för upplevelseindustrin, fritidsfisket och möjligheterna att utöka turistsäsongen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om vikten av att yrkesfisket, utifrån sina kunskaper om fiskbestånd, hav och miljö, ges ett ökat ansvar och delaktighet i frågor som berör den egna näringen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om behovet av förenklingar av, tydligare syfte med och långsiktiga målsättningar för de regler som styr näringen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om behovet av mer federalistiskt ansvar och beslutsfattande, med utökat ansvar för den nationella och regionala nivån kring frågor som berör yrkesfisket, eftersom EU:s centrala detaljstyrning är ohanterligt med 25 medlemsländer.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om behovet av att stödja forskning och utveckling av selektiva fiskeredskap.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om möjligheterna att förbättra vården av fiskebestånden genom försök med att fastställa ett visst antal tillåtna fiskedagar per vecka för respektive fiskefartyg som även därmed ges tillåtelse att behålla allt som fångas samtidigt som dumpning förbjuds.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att då fredningsinsatser anses krävas måste deras syfte tydliggöras och åtgärden ske i samråd med berörda fiskare och andra eventuella intressenter.

#### Fel! Okänt namn på

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om Koster-Väderöfjordens samarbete som ett framgångsrikt och fungerande samarbete mellan fiskare, forskare och myndigheter värt att användas som arbetsmetod i stället för reservatsrestriktioner.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att problemen i vår havsmiljö är väl kända och består bl.a. av oljeutsläpp, dioxin, PCB och övergödning; trots detta är det yrkesfisket som angrips och utkrävs ansvar för dessa identifierade problem.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om krav på forskning om havsplacerade vindkraftsparkers långsiktiga miljöpåverkan innan exploatering sker.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om vikten av att insjöfisket ges likvärdiga villkor med marint fiske.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om de inlåsnings effekter som individuella kvoter kan innebära med svårigheten för nyetableringar samtidigt som gamla strukturer inom näringen konserveras.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om möjligheter att säl och skarv blir en värdefull resurs som ger ekonomiskt tillskott för kustbefolkningen genom produkt- och livsmedelsutveckling.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om vikten av att stödja yrkesfiskets arbete med möjligheterna att miljö- och kravcertifiera olika fisken och fiskeslag.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om fiskodlingens framtida potential i Sverige.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om musselodlingens dubbla uppdrag att leverera livsmedel och att rena havet från kväve och fosfor.

## Motivering

Det svenska yrkesfisket bygger på ett hållbart och långsiktigt utnyttjande av den gemensamma och värdefulla resurs som bestånden av fisk och skaldjur i hav och insjöar utgör. Förutom drygt 2 000 aktiva yrkesfiskare och ett antal binäringsfiskare sysselsätter fiskerinäringen ytterligare ett antal tusen personer, engagerade i olika näringar med anknytning till yrkesfisket.

Fisk och skaldjur tillhör våra nyttigaste livsmedel, vilket bekräftas inte minst genom Livsmedelsverkets rekommendationer. Det svenska yrkesfiskets uppdrag är att förse konsumenterna med svenska fisk- och skaldjursprodukter, som är fångade under vår kontroll och under godkända förhållanden.

## Fisket som näringsgren

Yrkesfisket skapar sysselsättning i kustregioner och glesbygder och bidrar till att många samhällen kan fortsätta att vara levande även utanför den relativt korta turistsäsongen. Varje aktiv yrkesfiskare genererar dessutom arbete åt ett antal andra personer i kringnäringarna, vilket ytterligare starkt bidrar till möjligheterna att leva och bo i kustregioner och runt insjöar. Olika beräkningar ger vid handen att det kan röra sig om mellan fem och åtta personer, sysselsatta i t.ex. fiskhandel, beredning, transportverksamhet, redskapstillverkning, varv och verkstäder etc. Detta bör ges regeringen till känna.

Yrkesfisket har därmed en mycket stor – för vissa områden helt avgörande – regional betydelse. Den bofasta fiskarbefolkningen kan dessutom i många fall medverka till ganska omfattande sport- och fritidsfiske genom att man förfogar över båtar och utrustning och inte minst de nödvändiga kunskaperna om fisket. Genom yrkesfiskarnas insatser blir det dessutom möjligt att bedriva ett turistfiske under ordnade former samtidigt som utbytet av fisket blir det bästa möjliga.

Ett utökat och välorganiserat fritidsfiske medför också att turistsäsongen på många platser kan få en välkommen förlängning. Detta skall ges regeringen till känna.

**Fisket som kulturbärare.** Fisket har bedrivits vid de svenska kusterna och vid insjöarna sedan urminnes tider – det är kanske den allra äldsta näringsgrenen. Runt fisket och fiskarna har genom århundradena skapats unika kulturmiljöer, som det är viktigt att fortsatt värna om. Detta kan ske så länge det finns yrkesverksamma fiskare kvar i en bygd – försvinner dessa och de attraktiva områdena exploateras för andra ändamål, t.ex. stora satsningar på fritidsboende, försvinner också snart de gamla kulturmiljöerna. Det finns tyvärr alltför många exempel på detta runt om i landet.

**Förvaltning.** Det svenska fisket förvaltas idag dels genom beslut och direktiv från Europeiska unionen, dels genom regler som fastställs av regering, riksdag och statliga myndigheter. Yrkesfiskaren har mycket litet inflytande i denna process och känner sig ofta stå vid sidan av. Under senare år har det i många sammanhang talats om att fiskarna skulle ges ökad delaktighet i förvaltningsprocessen, men detta har inte resulterat i några särskilt stora förändringar, tvärtom har den byråkratiska apparaten runt yrkesfisket ökat ytterligare, samtidigt som antalet yrkesfiskare fortsatt att minska.

Yrkesfiskarna, tillsammans med andra delar av näringen, måste ges ett ökat ansvar och få möjlighet att aktivt delta i förvaltningen av den egna näringen. Detta skall ges regeringen till känna.

Fiskarna besitter mycket stora kunskaper om fiskbestånd, hav och miljö, kunskaper och erfarenheter som idag inte alls tas till vara i tillräckligt stor omfattning. Om de praktiska yrkesutövarna ges möjligheter att delta i och påverka förvaltningsprocessen ökar också ansvaret för att leva upp till det regelverk som man blivit delaktig i. Som förhållandet är idag, upplever fiskaren ofta regelverket kring näringen som byråkratiskt, kantigt, ofta verkningslöst och dessutom beslutat långt över huvudet på dem det berör.

#### Fel! Okänt namn på

Reglerna måste också utformas utifrån ett klart syfte och med en långsiktig målsättning för att bli trovärdiga. Detta måste ges regeringen till känna.

**EU:s fiskepolitik.** Fiskepolitiken inom Europeiska unionen är till övervägande del generell, dvs. den är anpassad till många, eller ibland samtliga, av unionens medlemmar, vilket får till följd att ett regelverk, som kanske fungerar utmärkt inom en del av gemenskapen inte alls passar i andra områden, men som ändå fiskarna är tvingade att följa. Detta skapar naturligtvis förvirring och misstro mot den internationella fiskepolitiken och förvaltningsapparaten eftersom det är omöjligt att via ett detaljstyrt och centralstyrt system i EU få detta att fungera i 25 olika länder.

Istället bör man sträva efter att i så stor utsträckning som möjligt tillskapa möjligheter för en mera regionalt inriktad förvaltning, dvs. regioner med naturliga och likartade förutsättningar bör behandlas var för sig. Möjligheterna till ett utökat nationellt ansvar för fiskeripolitiken bör också vara självklara – det är på intet sätt nödvändigt med den närmast totala centrala styrning av fiskeripolitiken som idag sker. Det bör även finnas möjligheter till en lokal förvaltning av fisket där så är lämpligt. Detta bör ges regeringen till känna.

Ett exempel på ett bra initiativ ifråga om regionala insatser på fiskepolitikens område inom gemenskapen är de nyligen beslutade regionala rådgivande kommittéerna (Regional Advisory Council, RAC) för olika fiskeområden (t.ex. Nordsjön, Östersjön, Medelhavet) eller fiskemetoder (t.ex. pelagiskt fiske). I dessa regionala rådgivande organ ingår olika delar av näringen tillsammans med naturvårdsintressen, forskning och andra berörda intressenter.

**Utveckling av näringen.** Fiskerinäringen i Sverige är till mycket stor del lokalt förankrad och bedrivs av yrkesutövarna i närheten av bosättningsorten. Dagens system med centraliserade beslut och regler som omfattar hela EU eller i varje fall hela Sverige, kan få märkliga och helt onödiga konsekvenser, som leder till att fiske slås ut i områden på en kuststräcka för att man önskar reglera fisket på en annan kuststräcka med helt andra förutsättningar.

Detta har t.ex. blivit fallet när man hindrat en nödvändig utveckling av ett småskaligt kustfiske på en kuststräcka genom att införa regler för en nödvändig kapacitetsminskning i ett annat fiske på den motsatta sidan av landet. Följden har blivit att kapaciteten i och för sig har minskat där så varit nödvändigt, men att samtidigt fisket i stort sett avvecklats i områden där det finns utrymme för utveckling, och inte råder någon brist på fiskeresurser.

För att komma till rätta med problem av detta slag måste man tillse att varje region inom landet behandlas efter de förutsättningar som finns och aktivt stödja utvecklingen av näringen. Detta kan ske genom att arbeta för att ta till vara outnyttjade eller underutnyttjade fiskeresurser och genom gemensamma insatser när det gäller exempelvis utbildning, beredning, försäljning och transporter. Detta bör ges regeringen till känna.

Utveckling av selektiva fiskeredskap, som enbart fångar de s.k. målarterna är ett viktigt område som bör stödjas i än högre grad. Detta bör ges regeringen till känna. Ett arbete med att ta fram selektiva redskap i en del fisken har inletts, men oerhört mycket mera kan göras. Goda exempel på positiva insatser, som ofta tillkommit på initiativ från yrkesfiskarna, är utvecklingen av selektiva trålar i torsk- och siklöjefiske, som släpper igenom undermåliga

individer, införande av s.k. flyktöppningar med samma syfte i hummer- och krabbtinor, artselekerande sorteringsgaller i kräfttrålar etc.

**Nya förvaltningsmodeller.** Ett av de mest använda instrumenten för internationell reglering av ett fiske är att begränsa den totalt tillåtna fångsten för respektive bestånd (benämns TAC, Total Allowable Catch). TAC bestäms internationellt på grundval av beräkningar av bestånd och möjliga fångstuttag, som genomförs av det internationella havsforskningsrådet (ICES, International Council for the Exploration of the Seas).

Även om syftet tvivelsutan är gott, har TAC-systemet visat sig vara ett mycket trubbigt instrument, där man inte når den avsedda effekten. Det går t.ex. inte att undvika att undermålig fisk dumpas tillbaka i havet, avsiktligt eller ofrivilligt, det går inte heller att undvika oönskade bifångster av ibland fredade eller sällsynta arter. Systemet gör också att de enskilda fiskeföretagen får svårt att planera sin verksamhet, vid tillfällen med goda fiskemöjligheter blir kvoten snabbt uppfiskad, varefter fisket stoppas och handel och industri blir utan råvara. Exempelen på detta är många.

Det finns emellertid alternativa möjligheter att förbättra vården av bestånden, minska dumpningen av undermåliga fiskar och oönskade arter samtidigt som lönsamheten i fisket kan ökas. Detta kan åstadkommas genom att man istället för nuvarande system gör försök med att fastställa ett visst antal tillåtna fiskedagar, exempelvis per vecka, för respektive fiskefartyg. Under den tillåtna tiden får fiskefartyget behålla ombord allt som fångas, samtidigt som dumpning förbjuds. Om detta sker samtidigt som man använder selektiva redskap för att begränsa eller eliminera fångst av oönskade arter kan stora fördelar vinnas. Detta bör ges regeringen till känna.

Ett försök med att ta bort TAC-systemet planeras i Kattegatt. Om detta kan genomföras på ett bra sätt finns det stora möjligheter att skaffa ett värdefullt underlag för det fortsatta arbetet med denna fråga. Erfarenheter kan också hämtas från exempelvis Färöarna, där ett liknande system med mycket positiva resultat tillämpas sedan några år tillbaka.

**Skyddade områden.** Om fredningsinsatser måste till måste åtgärderna, för att vara trovärdiga, ske efter samråd med de berörda fiskarna och andra intressenter, och ha ett klart uttalat syfte. Att, som nu ofta är fallet, olika organisationer i medier begär totala fiskestopp utan att presentera något vetenskapligt underlag för sådana propåer, får närmast motsatt effekt.

Ett väl fungerande samarbete mellan fiskare, forskare och myndigheter har utvecklats i Koster-Väderöfjorden, där man gemensamt har arbetat fram regler för hur räkrälfisket skall bedrivas i området för att skydda värdefulla djuphavsbottnar med bl.a. sällsynta koraller. Reglerna omfattar bl.a. redskapsbegränsningar och helt trålförbjudna områden och har fastställts av Fiskeriverket. Detta bör ges regeringen till känna.

**Havsmiljön.** Havsmiljön är ett flitigt omdebatterat ämne. Högsta volym i debatten brukar uppnås sommartid i samband med de återkommande algblomningarna i Östersjön, då det mesta handlar om kvaliteten på badvattnet och risken för husdjur att bli förgiftade. Detta är naturligtvis illa nog, men frågan är oerhört mycket mer komplicerad än så.

## Fel! Okänt namn på

Problemen i våra omgivande havsområden är väl kända och skall inte i detalj upprepas här, men består bl.a. av oljeutsläpp, dioxin, PCB och övergödning. Debattörerna har ofta mycket svårt att greppa dessa oerhört stora och allvarliga problem och väljer många gånger att istället angripa yrkesfisket (t.ex. laxfisket i Östersjön). Detta bör ges regeringen till känna.

Bland övriga hot mot den marina miljön skall nämnas pågående och planerad utbyggnad av vindkraftsparker i havet, där tyvärr de bästa förutsättningarna för byggnation ofta sammanfaller med lek- och uppväxtområdena för olika marina arter, dvs. grundområden ute till havs. Vindkraftsparker av detta slag förhindrar dessutom fysiskt så gott som alla möjligheter till fiske inom stora områden, vilket i första hand påverkar lokalt anknutna kustfiskare som bedriver sitt fiske i mindre skala och som saknar möjligheter att välja andra och längre bort belägna fiskeplatser. Framför allt finns ingen forskning kring vilka långsiktiga effekter havsplacerade vindkraftsparker får på havsmiljön. Detta bör ges regeringen till känna.

**Insjöfisket.** Det svenska insjöfisket är lokalt av mycket stor betydelse. Insjöfisket kännetecknas sedan många år av en god och klok förvaltning, som medfört att fisket kan bedrivas uthålligt och långsiktigt.

Det mesta av insjöfisket försiggår i de stora sjöarna Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren. Fångsterna är kvantitetsmässigt ganska begränsade, men genom att fiskarna genom egna insatser kan bereda och ofta sälja fångsten lokalt, så erhålles förhållandevis höga kilopriser. I EU-perspektiv är det svenska yrkesmässiga fisket i insjöar mycket unikt och därför krävs att det fortsatt från svensk sida arbetas för att svenskt insjöfiske garanteras likvärdiga villkor som marint fiske.

**Individuella kvoter.** I några länder har införts system med individuella kvoter i fisket, dvs. den gemensamma resursen har fördelats mellan ett antal fiskeföretag. Den som erhållit en egen kvot har full dispositionsrätt över denna. Systemet innebär ofta att kvoten kan säljas, ges bort, hyras eller lånas ut och den går också i arv. Detta kallas ITQ (Individual Transferable Quota). Det kan förekomma olika varianter på det nämnda huvudtemat. Priserna vid försäljning av kvot eller en del av den varierar med tillgång och efterfrågan på det aktuella fiskslaget och priserna på marknaden.

Ett system med ITQ ger visserligen så gott som alltid god ekonomisk avkastning till de företag som vid införandet lyckas få sig tilldelade en andel av de nationella resurserna, men skapar samtidigt inlåsnings effekter och förhindrar nyetableringar och rörlighet inom fiskesektorn. Nyrekryteringen av unga fiskare med egen verksamhet försvåras kraftigt samtidigt som gamla strukturer inom näringen konserveras.

I Sverige har sedan en tid tillbaka en fördelning skett mellan olika fiskeföretag av resurser i det pelagiska fisket och inom denna sektor synes utvecklingen gå mot införande av ett system med individuella båtkvoter. Med hänsyn till de speciella förhållanden som råder inom det pelagiska segmentet i fiskeflottan, bl.a. med stor överkapacitet i förhållande till de tillgängliga resurserna synes en förändring av systemet ha kommit för att stanna.

Det finns däremot ingen anledning att för all framtid låsa fast de övriga delarna av det svenska fisket vid ett antal företag och förhindra nyetableringar

## Fel! Okänt namn på

och rörlighet inom näringen. En uppenbar risk vid ett sådant förfarande är att penningstarka företag köper upp kvoter från de svagare, som får lägga ner. Fiskefartyg, landningar och övrig kringverksamhet inom sektorn koncentreras till allt färre orter, där fisket redan innan har en stark ställning. En sådan utveckling är inte önskvärd.

**Sälar och skarvar.** Efter hela den svenska kusten finns numera säl och skarv i stora mängder, skarven har dessutom etablerat sig i ett antal insjöar och fortsätter att föröka och sprida sig.

Säl och skarv förekommer sedan flera år i en mängd som allvarligt har skadat fiskpopulationerna i allt större områden och dessutom förorsakar de skador på utestående redskap, som också vittjas på fångst. Viss skydds jakt tillåts på båda arterna, men detta till trots fortsätter antalet individer att öka snabbt. Särskilt utsatta för påverkan av sälar och skarvar är kustfiskarna – i vissa fall har man t.o.m. tvingats att helt lägga ner sitt fiske eller söka sig andra fiskemetoder, t.ex. övergå från nätfiske till trålfiske. En viss utveckling har skett av redskap som motstår angrepp från sälar, s.k. pushup-fällor.

Såväl säl som skarv borde emellertid inte enbart betraktas som skadedjur, utan istället som en värdefull resurs som kan tas till vara och som kan ge ett värdefullt ekonomiskt tillskott åt kustbefolkningen. Detta bör ges regeringen till känna.

Så är det på många håll i världen och så har det också fungerat vid de svenska kusterna under långa tider. Vissa ansatser har gjorts för att bättre kunna ta till vara och utveckla produkter av säl, bl.a. i ett svenskt-finskt samarbete.

**Miljöcertifiering.** Efterhand som allmänhetens medvetande i miljöfrågor ökat, har också intresset riktats mot fiskerinäringen med ökade krav på att fisket t.ex. skall vara uthålligt och ske med vissa klart definierade och för certifieringen godkända metoder.

Fiskets organisationer har inlett ett samarbete med Krav och ett antal andra organisationer för att undersöka möjligheterna till miljöcertifiering av olika fisken och fiskslag. Detta har hittills resulterat i att det numera finns Kravmärkta svenskfångade räkor i handeln. Andra produkter med Kravmärkning kommer.

En sådan utveckling är mycket positiv och värd att stödja. En miljöcertifiering av flera fiskslag ökar också fiskerinäringens trovärdighet och utgör ett bra bevis på att det svenska yrkesfisket bedrivs på ett sätt och med metoder som uppfyller de hårda miljökrav som fordras för att erhålla certifieringen.

**Fiskodling.** Det svenska vattenbruket (odling av fisk och musslor i första hand) omsätter förhållandevis små mängder, men utgör ändå ett bra komplement till yrkesfisket. Särskilt värdefull är odlingsverksamheten som enda eller kompletterande inkomstkälla i glesbygder med begränsad arbetsmarknad.

De arter som mest odlas i Sverige är regnbåge, röding, sötvattenskräftor, ål och blåmusslor, i någon mån även ostron. Efterhand som efterfrågan och marknadspriser ökat, så har också intresset kommit att riktas mot andra arter som torsk, piggvar, hälleflundra etc. Även odling av hummer pågår i några länder, men har ännu inte introducerats i Sverige, i varje fall inte i kommersiell verksamhet.

**Fel! Okänt namn på**

Trots att samma naturliga förutsättningar för fiskodling som i Norge (närheten till Golfströmmen) saknas, har denna gren av fiskerinäringen sannolikt en god framtid och bör aktivt understödjas. Detta bör ges regeringen till känna.

Musselodlingar har dessutom en dubbelt positiv uppgift. Förutom att producera livsmedel har musselodlingarna en uppgift som havets naturliga reningsverk genom att rena från kväve och fosfor. Detta bör ges regeringen till känna.

Förutom fiskodling för direkt konsumtion förekommer även en mycket betydelsefull verksamhet i form av uppfödning av framförallt laxfiskar för s.k. kompensationsutsättning, dvs. som ersättning för fisk som går förlorad genom utbyggnad av vattendrag för kraftproduktion.

**Beredning.** Handel och beredning av fisk utgör en mycket viktig del av den svenska fiskerinäringen, både ekonomiskt och sysselsättningsmässigt. Trots rationaliseringar sysselsätter beredningsindustrin av tradition ett betydande antal personer på olika platser efter kusten, ofta orter där arbetsmarknaden utan fiskindustrin skulle ha varit betydligt mörkare.

Fiskberedningsindustrin svarar också för en ekonomiskt mycket betydelsefull och kontinuerlig livsmedelsexport till ett antal såväl traditionella som nya marknader.

Stockholm den 4 oktober 2005

*Åsa Torstensson (c)*

*Jan Andersson (c)*